

Magyarország és az ő elitje

Fáradhatatlanul kering a levegőben sok nagy és örök kérdés: mi volt Trianon oka? Miért nem sikerült a rendszerváltás? Az ilyen kérdések rendszerint a magasban szálldosnak, míg amire vonatkoznak, az a földön tocsog, a történelem saráiban. Miért nem géppuskáztuk le a janicsárokat Mohácsnál? Na, miért? Miért nem mentette meg Horthy kormányzó az összes üldözöttet a II. világháború alatt? Mert ennyit 1. akart, 2. tudott, 3. lehetett. Nos, a gépfegyver nem volt elsüthető 1526-ben, de az utóbbi három lehetőség mérlegelhető.

Így vagyunk az I. világháborúval vagy akár a rendszerváltoztatással is.

*

Miért nem sikerült? Vagy sikerült, de csak annyira, amennyire a körülmények engedték? Milyenek voltak a körülmények? Leginkább a belsők. A külsők mindig olyanok, amilyenek, de a belsőkön – elvileg – tudunk változtatni.

A válaszáért messzire kell visszamennünk, legalább Világosig. A reformkorban kialakult egy erős, hazafias, magyar értelmiség a nemesség, a polgárság, sőt a jobbágyság javából. Elitnek, gazdasági, politikai, katonai, kulturális, erkölcsi elitnek nevezi az ilyesmit a társadalomtan. Ennek tagjai alkották az önállósulni kívánó magyar állam és társadalom vezető rétegét, akik elhivatottságuk és tudásuk szerint fölszabadították a jobbágyokat, beindították kisdedóvást és különféle iskolákat, az ipart és a kereskedelmet, a selyemgyártást, a lótenyésztést – e tekintetben gr. Széchenyi István önmagában intézménnyé vált. Mások megújították nyelvünket: azaz megalkották az új jelenségek magyar szellemű nevét. Ismét mások eredményeket értek el a magyar finnugor nyelvrokonság kutatásában, bár ez „nem hozott semmit a konyhára” panaszolta a korszerű nyelvtankönyvek hiányát Finály Henrik nyelvész akadémikus: „Még szomorúbb az a kép, a melyet az iskoláinkban széltiben használt nyelvtanok és nyelvgyakorló könyvek nyújtanak. Mint ha éppenséggel arra törekednének, hogy a magyar nyelvérzék utolsó csíráját is rendszeresen kiöljék a magyar gyermekből” (1886). Nagy ellenszélben Czuczor Gergely és Fogarasi János az Akadémia megbízásából mégis megírták a *Magyar nyelv szótárát*, mely azóta minden további szótár alapja, s amely föltárja nyelvünk „természeti rendjét”. Arany és Vörösmarty is nyelvtudósok voltak, de mellette a magyar bölcelet

mesterei, a nemzeti eposzirodalom megteremtői. Petőfi a költői nyelvet és beszédmódot újította meg, s mind fordítottak, hogy ablakot nyissanak a világban zajló szellemi folyamatokra. Nem sorolom a neveket és a találmányokat, de szinte a földből nőtt ki az a nemzedék, melynek tagjai képesek voltak utóbb a szabadságharcban támadt ügyek: a köz-igazgatás, a hadvezetés, szervezés és utánpótlás, szóval a fölmerülő föladatak ellátására.

Őket a bukás után részint bebörtönözték, kivégezték, külföldre vagy éppen hazai meghasonlásba kergették. A régi és az újabbban alakult társadalmi szerveződésekét fölsozlatták: Bach-huszárok vezényelték a hivatalokat, az oktatást, a tudományt – már amit akartak. 6-700 ezerre (!) becsülik a század végéig Amerikába menekültek számát, közülük remek koponyák, pl. Kováts Mihály, az amerikai lovasság megszervezője, Haraszthy Ágoston a „kaliforniai bortermelés atyja” vagy Argentínában Csetz János, az ottani katonatiszti főiskola megalapítója.

*

Az elitvesztés háromféle, melyek közül a második kettő gyakran összefonódik. Lehet külső: a nemzet színe-java elpusztul vagy külsországba menekül. Lehet belső: kontraszelekción lesüllyeszti a jókat, fölemeli a hitványakat, és benső: hitvesztés, az értelem és a szellem elhomályosulása. Ez utóbbiról pontos képet rajzol Bánffy Miklós az Erdély trilógiájában. A háború előszele már kavarog, a Balkánon dörögnek a fegyverek, a románok szervezkednek, de a magyar képviselőházban az ellenzék sikert sikerre halmoz – obstruál és obstruál, meg párbajokra hívja Tisza miniszterelnököt. Egyszóval sikeresen megakadályozza a reformokat, a modernizálást, köztük a hadseregét. Bizonyára majd’ mind igaz hazafinak tartotta magát, aki az alkotmány védelmezője. Csak arról nem volt fogalma sem, hogy mit kíván akkoriban a haza, vagyis az Alkotmány.

Az I. világháború után az angolok országuk visszaesését a *több száz* kiválóan képzett pilóta és tengerész – mind mérnökök, műszakiak valának – elestének is tulajdonították. Ó, ha mi ennyivel megúsztuk volna! A rettenetes embervesztésén túl a szét-dúlt és az antant által szándékosan lerongyolt országban az értelmiség nem talált alkotási-kutatási lehetőségeket, de még munkát sem. Ekkortól árasztottuk el a világot Pulitzer-, Oscar- és Nobel-díjasokkal.

Ugyanekkor az elszakított területek magyarsága is sokat veszített elitjéből. Rengetegen menekültek az akkor keletkezett „Anyországba”, mások meg továbbálltak Nyugatra. A szerb partizánok Tito parancsa értelmében törekedtek a területen „a délszláv többség megteremtésére”. Mégpedig elsősorban a magyarság természetes vezetőinek: papok, tanítók, iparosok, tisztviselők, ügyvédek, jómódú gazdák kiirtásával. Szóval az elite vadásztak. Keveset öltek meg golyóval, a tanúk szerint jobban szerették a botozást, fűrészelést, nyúzást, sütést... Tucatnyi haláltábor is üzemeltettek. A Csorba Béla által föl kutatott járeki anyakönyvek szerint egyedül a járeki „lógerben” 7130 ember halt meg 1944. december 3-a és 1945. december 31-e között, elsősorban asszonyok és gyermekek, leginkább „végelgyengülés” következtében.

Nem csoda, hogy Délvidékről rengeteg magyar vándorolt ki később, már békeidőben Ausztráliába, Kanadába állami támogatással. Ismét mások kezdték magukat magyar helyett „jugoszlávnak” vallani, különösen a vegyes házasságban élők.

Erdélyben is követtek el hasonló népirtást a románok – pl. Szárazajtán –, de kisebb méretben. Inkább „jogi eszközökkel” jártak el a magyarság vezetői ellen, sokakat halálra, még többeket hosszú börtönre, kényszermunkára ítélve. Hasonlóképpen „törvényesen”

űzték a városi polgárságot otthonából, hogy a városokat eloláhosítsák. Ezt történt a magyar földbirtokokkal is. A jogi úton elkövetett magyarellenes támadások ehelyt felsorolhatatlanok, de meg kell említeni közülük az erdélyi magyarság feddhetetlen vezetőjének, Márton Áron püspöknek a meghurcoltatását. Kolozsvárott mondta 1944-ben: „Az igazság védelmében és a szeretet szolgálatában az üldöztetés és börtön nem szégyen, hanem dicsőség.”

A Fölvidéken a csehszlovák hatóságok 1945-ben nem hivatalosan elűzték húszezer, hivatalosan kitelepítettek Magyarországra további 89 660 magyart. Ráadásul 43 546 (ebből 5422 hat éven aluli!) magyart Csehországba deportáltak kényszerközmunkásnak. Mindezen kívül nemzetének megtagadására kényszerített kb. 400 ezer lelket (a *Magyar Katolikus Lexikon* adatai alapján).

Kárpátalján 22 951 hadköteles korú személyt hurcoltak hadifogolytáborba. A legnagyobb elosztóhely a szolyvai haláltábor volt, ahol a járványok, az éhség s a hideg tizedelte a foglyokat. A „tisztoogatást” 1945-ben is folytatták a megosztott Bodroghöz magyar és csehszlovák részén, majd egész Kelet-Magyarországon is. Ennek keretében kb. 600 ezer (a szovjet adatok szerint 541 ezer) magyar állampolgár került szovjet táborokba, nem számítva Románia elosztótáboraiából (Foksány, Földvár, Temesvár stb.) a SZU-ba hurcolt foglyokat, akiknek kb. 35–40 százaléka nem volt katona. Az elhurcoltak kb. 10 százaléka el sem érte kijelölt táborhelyét, legkevesebb 1/3-a ott pusztult. (a *Magyar Katolikus Lexikon* adatai alapján).

*

1945 után újra kb. negyedmillióan menekültek el Magyarországról. Jobbára értelmiségiek.

Miért? Mert üldözték őket.

Egy bizonyos Krupka Jakab nevű kommunista vezetésével direktóriumot alakítottak Gyömrőn a szovjet csapatok bevonulása után. Bírósági eljárás nélkül 1945 januárja és áprilisa között összefogdosták a környék tekintélyes embereit, megkínózták, majd meggyilkolták őket, de akadt olyan is, akit élve temettek el.

A névsor: Diószeghy István – Maglód főjegyzője, Pálffy Károly – Tápiósáp, irodatiszt, Czövek József – Gyömrő, földműves, a Nemzeti Bizottság Kisgazda küldöttje, Straub János – Gyömrő, polgármester, Soponyai Gyula – Gyömrő, vendéglőtulajdonos, Pinnyey Lajost – Tápiósáp főjegyzőjét élve temették el. Dr. Bellus János – Maglód, nagykátaai járásbíró, Mikla Pál – Ecsér, a katolikus plébános szemét legyilkolása előtt kiszúrták. Juhász Sándor – Maglód, irodatiszt, Schleisz-Bognár József – Tápiósáp, földbirtokos, Bajnóczy András – Úri főjegyzője, Nádas Béla – Ecsér főjegyzője, Eper József – Tápiósüly, irodatiszt, Zambelly Béla – Maglód közigazgatási jegyzője, Moóri István – Tápiósüly főjegyzője. Gróf Révay József – Úriban birtokos, válogatott jégchokis, a Pázmány Péter Tudományegyetem filozófiaprofesszora. Úriba éppen Rákosi Mátyás írásbeli engedélyével tért haza, hogy birtokáról élelmet szállítson a fővárosba. Gróf Coronini János Ferenc – olasz földbirtokos, Úriban is voltak birtokai. Aczél Károly – Mende, uradalmi intéző, Csaba Gyula – Péteri, az evangélikus lelkésznek meggyilkolása előtt kiszúrták a szemét, Rubács István – Mende, uradalmi intéző.

Az országban másutt is történtek hasonló esetek, pl. Szentesen az R-gárdisták meggyilkolták a rendőrkapitányt.

Később törvényes látszatot keltve koholt perek tömege kezdődött számos halálos és egyéb súlyos ítélettel. A kommunisták egymás közti vérengzéseit nem számítva már

a fordulat éve előtt megkezdődött a 80-as évek közepéig tartó, nagyarányú keresztény-üldözés a főpapoktól a hívekig, a műszaki értelmiség megfélemlítése – MAORT-per, stb.

Országszerte folyt a rendőrség, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, a külügy és külgazdaság, az államosított vállalatok stb. vezetőinek megbízható elvtársakra való lecserélése. A tanult, a közösség által tisztelt embereket tanulatlan idegenekre cserélték, nehogy beépüljenek a helyi közösségbe s elköteleződjenek iránta.

A társadalom színe-javának bélistázása a Kádár-rendszerben is folyt, különös lendülettel ötvenhat után, majd a téesszervezés idején.

*

A Rákosi-rendszer a marxizmus-leninizmus nevű közveszélyes elmebetegség zászlóra emelésével ún. totális váltásba fogott. Nemcsak a padlásokat söpörte le, de a lelkeket is. „A múltat végképp eltöröljük”, s vele családot, vallást, személyes hitet, „polgári” tudományt, művészetet. Az összes egyesületet megszüntették, így a társadalom helyi vezetők és szervezettség nélkül maradt. A helyi párttitkárok javaslatára bárkit kitilthattak lakhelyéről, sőt internálthattak, azaz bírói ítélet nélkül kényszermunkatáborba vihetek négyszer hat hónapra. Összesen kb. 40 000 embert. Persze a börtönöket is megtartották: a papok és hívek, bölcs parasztok, helyi vezetők ezreit zárták be: 1950-ben közel húszezren raboskodtak. Művészek és más alkotók színe-javát mellőzték, sőt hallgatásra ítélték. Néhány név: Féja Géza, Hamvas Béla, Lükő Gábor, Nemes Nagy Ágnes, Weöres Sándor. Bay Zoltán fizikust, az első holdradar-kísérlet tervezőjét 1948-ban megfosztották állampolgárságától, kitüntetésaitól és emigrációba kényszerítették. Az amerikai George Washington Egyetem professzoraként együtt dolgozott Neumann Jánossal és Szent-Györgyi Alberttel... A háború viharában külföldre vetődötteknek megtiltották a visszatérést, pl. Kerényi Károlynak, a világhírű klasszika filológusnak és bölcselőnek. A nyelvtudókra kémgyanú vetült, a mérnökök segéd munkások lettek, a portások főmérnökök vagy népnevelők, akik a lakógyűléseken Sztálin- és Engels-brosúrákat olvastak föl makogva.

A fölforgatott és megbénított társadalomra agyament ötéves terveket kényszerítették, és csődbe vitték az országot.

*

A forradalom idején néhány nap alatt új vezetők emelkedtek föl új szervezetek – pl. a munkástanácsok, önkormányzatok, harci egységek – élén. Aztán ők is mentek a bitóra, börtönbe, külföldre. Száz éven belül harmadszor is elvesztettük meglévő és jövődó értelmiségünk legjavát. Például a Soproni Egyetem oktatói és hallgatói úgyszólván testületileg emigráltak. Többségük Kanadában, a Brit Kolumbia Egyetemen alapított Sopron Division keretén belül magyarul szerzett erdőmérnöki oklevelet.

*

Az elitvesztés természetesen nemcsak ezen az úton történt, hanem – miként akkor mondtuk – a kontraszelekció révén is. A búzát vitték a Szovjetunióba, az ocsút kinevezték párttitkárnak, tanácselnöknek, igazgatónak. Leginkább párttitkárnak, miután a kiválasztottak lelkét és agyát megrontották a marxista áltudománnyal. Nagyüzemi leg. A Marxista Esti Egyetem évenként egyetlen politikai hablaty oktatása után igazi

diplomákat osztott ezrével. Ideológia gazdaságról, filozófiáról, de megfogható tudás semmi. Jellemző, hogy az elvileg legfontosabb tárgy, a „tudományos szocializmus”, minden „emberi tudás legmagasabbika” odáig sem jutott el a rendszer bukásáig, hogy a belőle élők legalább a tárgyát meghatározzák...

A társadalom nyilván nem létezhet vezetés nélkül. A párt volt a kulcsszervezet. Az összes fontosabb tisztség: téveszelnök, nyomozó, szerkesztő, miniszter, akadémikus stb. valamelyik pártszint *hatásköri listáján* szerepelt. Az adott „pártszerv” áldása nélkül szóba sem jöhetett az illető. Tehát a társadalom teljes intézményrendszerét a párt irányította. A kulcshelyekre kinevezetteket a demokrácia jegyében „párton kívüli bolsevikok” támogatták, akik tagkönyv nélkül múlták fölül a hivatásos elvtársakat.

Rákosiék az erkölcs lerombolása végett még a gyermek Ilja Morozovot állították példaképpül, aki vesztőhelyre juttatta saját édesapját. Kádár aligha olvasta a Nagy Inkvizítort, de ismerte uralkodási receptjét: bizonyos bűnöket engedélyezni kell. A piti ügyeskedőket pártolta: ha elfogadsz „ápádnák”, hazudozhatsz, lophatsz, csalhatsz. El is mesélt a tévében egy oktatóviccet. Jótanácsként. Valaki rendszeresen talicskázza ki a gyárból a szemetet. Motozzák, vizsgálják, de lopott holmit nem találnak nála. Mondják neki, ha elárulja, mi ebben az üzlet, nem kap büntetést. Mire az illető elvigyorogja magát: a talicska!

Ügyeskedésnek mondták az ilyesmit. Közmondás is született: „Aki az államtól nem lop, az a saját családját károsítja meg.”

Nagyjából így nézett ki a belső elitvesztés: a szakmai tudásról leszakadt az erkölcsi. Ha az előbbi meg is szerződött valahogy, a „szocialista összeköttetés” nevű intézményes korrupciós rendszerbe való beépülés nélkül nem sokra ment a honpolgár. Már a jelző is mutatja, hogy magát szocialistának nevező pártot nem volt szabad kihagyni belőle. Miből? A korrupcióból, magyar szóval a romlottságból. Korabeli eufemizmussal az „ügyeskedésből”, amellyel az érvényesülni akaró megtalálta a kiskapukat, és kiszaladt rajtuk a lopott holmival, és most modellt áll a becsület szobrához.

A forradalom utáni véres terror majd a késő kádári korrupció együttes hatása miatt szétesett nemzet nyakába szakadt a rendszerváltás föladata. Szokás elfelejteni: a szovjet csapatok jelenlétében! Így aztán Antall miniszterelnök úr Nagy Imre bőrében érezhette magát, mert a tatár szellemen nevelkedett szovjet politikában az adott szó... Tehát a rendszerváltás csak 1991. június 19-én kezdődhetett igazán, amikor a lassan fél évszázada „ideiglenesen hazánkban állomásozó” szovjet hadak utolsó harcosa is elhagyta az országot. Diplomáciai karunkban és számos kulcshelyen persze ottmaradtak a szovjet rezidensek. Közben lezajlott a választás, lett új kormány, alkotmány, sarkalatos törvények, többpártrendszer, államfő stb.

*

Mi lehetett volna az eredmény a vázolt helyzet és a sokszoros történelemszakadás nélkül?

*

Az MDF-KDNP-Kisgazda szövetség nyerte az 1990. április 8-án véget ért választást csekély többséggel. Mindhárom párt közös jellemzője volt a szervezetlenség, a politikai tapasztalatok hiánya, a tagság meg a vezetők jó részének az elaggottsága, valamint a beépített kommunista ügynökök tömege. Ráadásul a kormánynak nem volt kétharmados

többsége a sarkalatos törvények elfogadásához, vagyis az államgép beindításához. Paktumot kellett kötni az SZDSZ-szel. Antall belement: legyen eszdeeszes a köztársasági elnök, de csakis egy bizonyos személy. Ellenzékbe került az SZDSZ, az MSZP és a Fidesz. Előbbi kettőt a fegyelem és a szervezethez meg a társadalmi intézményrendszerre gyakorolt túlnyomó befolyása jellemezte. Az előzőkből is nyilvánvaló, hogy a bíróságoktól a közigazgatás tisztviselőin át a véleményformálókig minden kulcsember az MSZP elődpártjának hatásköri listájáról került hivatalába. Az SZDSZ kommunistaellenes szövegeivel szerezte választói zömét, ám az első parlamenti ülések után nyilvánvalóvá vált, hogy a két párt egy húron pendül.

A Fidesz az utóbbi párt ifjúsági tagozatának látszott. Orbán színes és igát nem tűró karakterével vált ki. Antall azonnal fölismerete.

A győztesek bevonultak – maguk sem tudták hová. A minisztert és államtitkárait a hozzájuk hasonlók ellen nevelt tisztviselők fogadták. Ráadásul hiányzott a pártközpont és az alsóbb pártszervek adatgyűjtő, előkészítő, elemző gépezete, pótlására nem voltak kéznél szakemberek. A koalíciós pártok mögött nem állt erős értelmiségi háttér. Az ethoszt egyéni sérelmek pótolgatták. A sajtó egy emberként harsogta, hogy Antall és bandája hülyék, fasiszták és tolvajok gyülekezete. E propagandát külföldön is terjesztették, még az új köztársasági elnök is, aki addig Antall legjobb barátai közé látszott tartozni...

A régi hivatalnokok gyors rendszervisszaváltásra játszottak.

*

– Miért nem volt képes az Antall-kormány valódi rendszerváltoztatásra? – ismételte meg Barna adjunktus kérdését Rezesorrú Drámairó a moszkvai hideg 2006-os megérkezésekor. – Miért nem tudta megfékezni a vadprivatizációt, az olajszőkítést, a kárpótoltak becsapását és a multikat, a nemzetközi óriásbankokat meg az országra szabadult többi disznóságot, miért nem tartott nagytakarítást, amellyel a választók megbízták? Talán saját történetem körvonalazza a kormány hatalmát.

– Mint tudják, annakidején a megboldogult miniszterelnök tanácsadói közt szolgáltam. Első munkanapomon leadtam a fényképemet, aztán vártam a parlamenti belépőmre. Eltelt egy nap, öt, telefonáltam az illetékeshez, aki visszaszólott, hogy már készül. Ismét telt-múlt az idő, ugyanazt a választ kaptam. No, fogtam magam, s lementem a tetthelyre, ahol egy középkorú elvtársnő – tán az anyukája kis késével – őszibarackot evett a gyönyörű, faragott íróasztalánál. Kedvesen közölte, hogy igazolványom készül, legyen türelemmel. Mondám, türelemmel vagyok, sőt leszek, s azzal leültem egy fotelba. Zavarba jött, s kérlelni kezdett, hogy legyen nyugodt... Biztosítottam, hogy az vagyok, s békés várakozásomat itt fogom végrehajtani. De lehet, hogy holnap... Holnapig is jól elleszek ebben a fotelban. Némi töprengés után letette őszibarackozó bicskját, s fölhívta A elvtársat. Sajnos nála nem volt. Talán B-nél lehet? Vállat vontam, s mosolyogtam. Fölhívta B-t. Ott sem találdott a belépőm. Ismét elkezdte, hogy holnapra egész biztosan meglesz. Ó, a holnap nincs messze, ma erősen ebédeltem, kibírom, időm van. Könyvet is hoztam. Hosszú percek teltek el így. Az elvtársnő elővett egy újabb őszibarackot, aztán mégsem vágott bele. Igyekeztem a lehető legszelídebben mosolyogni. Megint vártunk. Átcammogott a szobán vagy tíz iszonyatosan lassú perc alatt. Majd kinyitotta a páncélszekrényt, és kivette belőle a parlamenti belépőmet.

*

Mi lesz? A koalíció bukása természetes volt. Antall József meg is jósolta. Jött Horn restaurációja, de a nép összeszedte magát, és elcsapta. 98-ban újra a Fidesz kapott lehetőséget, de belső ethosz hiányában vesztenie kellett: káderei elitnek képzelték magukat, mert magas állást kaptak. Ámde az elit lényege nem a kapás, hanem az adás, a szolgálat, akkor is, ha nem jár érte fizetség. Hogy ezt mennyire nem értették némely Fidesz-káderek, világosan mutatja, hogy mennyire utálták és fúrták a Polgári Körök nemzetépítő lendületét.

Láttuk, éltük.

Következett 2002-ben a D209-Böszme-Döbrögi-féle szörnyű pofon a hazának.

*

Vagy újjáépítjük önmagunkat, családjunkat, nemzetünket szeretettel és tudással, legfőképp pedig alázattal, vagy ismét a pofon következik. Minden eddiginél nagyobb. A történelem nem fogadja el a megengedő pedagógiát és a hasonló, korszerű ostobaságokat.

Gy. Szabó Béla fametszete (1939)